



Tieslietu ministrija

Bērnu likumpārkāpuma prevencijas sistēma bērna antisociālās uzvedības novēršanai

Bērnu tiesību aizsardzības likuma 58.panta izpildes regulējums



Tieslietu ministrija

Bērna labklājības nodrošināšana ir valsts mērķis

- ❖ Bērnu labklājības nodrošināšana, izdarīto likumpārkāpumu samazināšana un bērnu tiesību aizsardzības un prevencijas sistēmas reforma ir viens no svarīgākajiem valdības darba uzdevumiem
- ❖ Valdības rīcības plāna uzdevums Nr.116 un 175 (Ministru kabineta 2019.gada 7.maija rīkojums Nr.210)

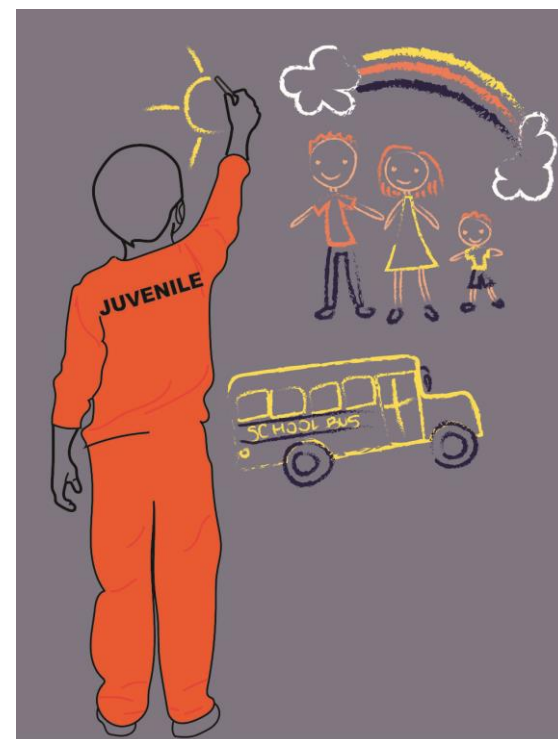




Tieslietu ministrija

Reformas pamatojums

- ❖ Latvijas Republikas tiesībsarga 2019. gada ziņojumā ir norādīts, ka **bērnu tiesību jomā kopumā pozitīvu izmaiņu nav, situācija pat kļuvusi sliktāka.**
- ❖ Sodošo sistēmu ietvaros nav iespējams strādāt ar bērna uzvedības cēloņiem.
- ❖ Ir jāreaģē uz bērna uzvedības **cēloņiem**, nevis sekām, jo tikai tādējādi ir iespējams veicināt likumpārkāpumu prevenciju un bērna uzvedības maiņu.
- ❖ **Pašvaldība ir vistuvāk bērnam** un visefektīvāk var risināt bērna uzvedības riskus.
- ❖ Nepieciešams **uzlabot profilakses darbu** ar bērnu pašvaldībās.
- ❖ Jāmaina metodes, ar kādām mēs strādājām ar bērniem, **atsakoties no represīviem līdzekļiem.**





Tieslietu ministrija

Pašreizējā situācija

- ❖ Latvijā ik gadu ievērojams skaits bērnu saskaras ar kriminālo un administratīvo justīciju.
- ❖ Pēc Iekšlietu ministrijas Informācijas centra datiem*:
 - ❖ 2020.gadā pieņemti **2617** lēmumi par administratīvā soda piemērošanu bērniem vecumā no 14 – 17 gadiem, bet audzinoša rakstura piespiedu līdzekļi – **1343**.
 - ❖ Kopumā valstī reģistrēti 19 100 **noziedzīgi nodarījumi, no tiem 350 izdarīja nepilngadīgas personas.**

*Dati nav pilnīgi, jo ne visas pašvaldības sniedz informāciju IeM IC.



Tieslietu ministrija

Pašreizējā sistēma. Normatīvie akti

Šobrīd bērnu likumpārkāpumu prevencijas sistēma ir nostiprināta šādos normatīvajos aktos:

- ❖ Administratīvās atbildības likums.
- ❖ Krimināllikums.
- ❖ Kriminālprocesa likums.
- ❖ Likums "Par audzinoša rakstura piespiedu līdzekļu piemērošanu bērniem".
- ❖ Bērnu tiesību aizsardzības likums.





Tieslietu ministrija

Pašreizējā sistēma. Bērns sodošo sistēmu ietvaros

- ❖ **Bērni būtiski atšķiras no pieaugušajiem.** Lai arī bērna fizioloģiskās attīstības pakāpe bieži vien ir pielīdzināma pieauguša cilvēka fizioloģiskās attīstības pakāpei, bērna psiholoģiskās attīstības pakāpe un emocionālais briedums **nav pielīdzināms** pieauguša cilvēka emocionālajam briedumam. Līdz ar to bērns nav spējīgs izprast nedz sankciju sodošo dabu, nedz likuma ietvaros veikto procesuālo darbību būtību.
- ❖ Bērnā, kurš izdarījis likumpārkāpumu, ir **nepieciešams piemērot pasākumus, kas paredzēti proaktīvai rīcībai bērnu antisociālās uzvedības cēlonu novēršanai**, neatkarīgi no tā, vai bērns ir izdarījis noziedzīgu nodarījumu vai administratīvo pārkāpumu.





Tieslietu ministrija

Pašreizējā sistēma. Administratīvā pārkāpuma process

- ❖ **Administratīvā soda piemērošana nesasniedz soda mērķi** - atturēt bērnu no jauniem pārkāpumiem, veidojot bērna izpratni par šādas rīcības kaitīgo ietekmi uz mācību procesu, labvēlīgu sociālo kontaktu veidošanu un tālākajām dzīves perspektīvām.
- ❖ Administratīvās atbildības sistēma **nav vērsta uz pārkāpuma izdarīšanas cēloņu apzināšanu, bērna interešu un tiesību uz attīstību ievērošanu, kā arī prevencijas veicināšanu.**



Tieslietu ministrija

Administratīvā pārkāpuma process. Izmaiņas

(!) Lai mazinātu negatīvo pieredzi, ar kuru saskaras bērns sodošajā sistēmā, Tieslietu ministrija plāno **pilnībā atteikties no iespējas bērnam piemērot administratīvo atbildību.**





Tieslietu ministrija

Pašreizējā sistēma.

Likums "Par audzinoša rakstura piespiedu līdzekļu piemērošanu bērniem".

- ❖ Likumā pieejamie audzinoša rakstura piespiedu līdzekļi **ne vienmēr palīdz risināt cēloņus**, kādēļ bērns ir izdarījis likumpārkāpumu.
- ❖ Daudzi no likumā pieejamiem audzinoša rakstura piespiedu līdzekļiem **ir ar sodam raksturīgām iezīmēm** (*represija*).
- ❖ **Iztrūkst vecāku līdzatbildība** par minēto līdzekļu izpildi.



Tieslietu ministrija

Likums "Par audzinoša rakstura piespiedu līdzekļu piemērošanu bērniem". Izmaiņas

(!) Plānots **pārskatīt likumu "Par audzinoša rakstura piespiedu līdzekļu piemērošanu bērniem"**, atsakoties no audzinoša rakstura piespiedu līdzekļu piemērošanas bērniem, kuri izdarījuši administratīvo pārkāpumu.



Tieslietu ministrija

Pašreizējā sistēma.

Bērnu tiesību aizsardzības likuma (BTAL)

58.pants

Saskaņā ar BTAL 58.panta pirmo daļu, par vadošo iestādi bērnu likumpārkāpumu profilakses darba organizēšanā, starpinstitucionālās sadarbības veidošanā un atbildīga par profilaktiskā darba veikšanu ar BTAL 58.panta otrajā daļā minētajiem bērniem ir noteikta **pašvaldība**.



Tieslietu ministrija

Pašreizējā sistēma. Bērnu tiesību aizsardzības likuma (BTAL) 58.pants

Saskaņā ar BTAL 58.panta otro daļu, pašvaldība **profilakses lietu iekārto un uzvedības sociālās korekcijas programmu izstrādā katram bērnam, kurš:**

- ❖ izdarījis noziedzīgu nodarījumu;
- ❖ atzīts par vainīgu noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, bet sods nav saistīts ar brīvības atņemšanu;
- ❖ atbrīvots no kriminālatbildības;
- ❖ atbrīvots no ieslodzījuma vai soda izciešanas vietas;
- ❖ izdarījis Krimināllikumā paredzētās prettiesiskās darbības pirms 14 gadu vecuma sasniegšanas;
- ❖ vairāk nekā divas reizes izdarījis administratīvo pārkāpumu;
- ❖ ubago, klaiņo vai veic citas darbības, kas var novest pie prettiesiskās rīcības.



Tieslietu ministrija

Bērnu tiesību aizsardzības likuma (BTAL) 58.pants. Izmaiņas

- ❖ Ievērojot, ka valstī jau ir izveidota sistēma profilakses darbam ar bērnu, lai tā sekmīgi un vienveidīgi darbotos visā valstī, **nepieciešams uzlabot esošo sistēmu.**
- ❖ Nepieciešams izstrādāt vienotu regulējumu profilakses lietu iekārtošanai un darbam ar bērnu pašvaldībā, **izstrādājot Bērnu tiesību aizsardzības likuma 58.panta izpildes regulējumu.**
- ❖ **Vienlaikus plānots pārskatīt Bērnu tiesību aizsardzības likuma 58.pantā ietvertos gadījumus,** kad bērnam ir iekārtojama profilakses lieta.



Tieslietu ministrija

Bērnu likumpārkāpuma prevencijas sistēmas uzlabošana.

Bērnu tiesību aizsardzības likuma (BTAL) 58.panta izpildes regulējums

Galvenie jaunā regulējuma pamatprincipi:

- ❖ **Netiek radīta jauna sistēma.** Piedāvājums paredz jau esošās sistēmas efektīvizēšanu un uzlabošanu.
- ❖ Sistēmas pamatā **speciālās prevencijas** īstenošana un bērns (vecumā no 11- 18 gadiem), kurš izdarījis likumpārkāpumu.
- ❖ Piedāvājums balstās uz bērna risku un vajadzību izvērtējumu, bērna labāko interešu novērtējumu un likumpārkāpuma cēloņu apzināšanu.
- ❖ Skaidra procesuālā kārtība, neatkarīgi no tā, vai darbs ar bērnu pašvaldībā jau tiek/ticis veikts.
- ❖ Katras pašvaldības prerogatīva noteikt kompetento pašvaldības institūciju, kas strādās ar bērnu.
- ❖ Noteikta institūcija, kas pārrauga darbu ar bērnu pašvaldībā.



Tieslietu ministrija

Bērnu likumpārkāpuma prevencijas sistēmas uzlabošana.

Bērnu tiesību aizsardzības likuma (BTAL) 58.panta izpildes regulējums

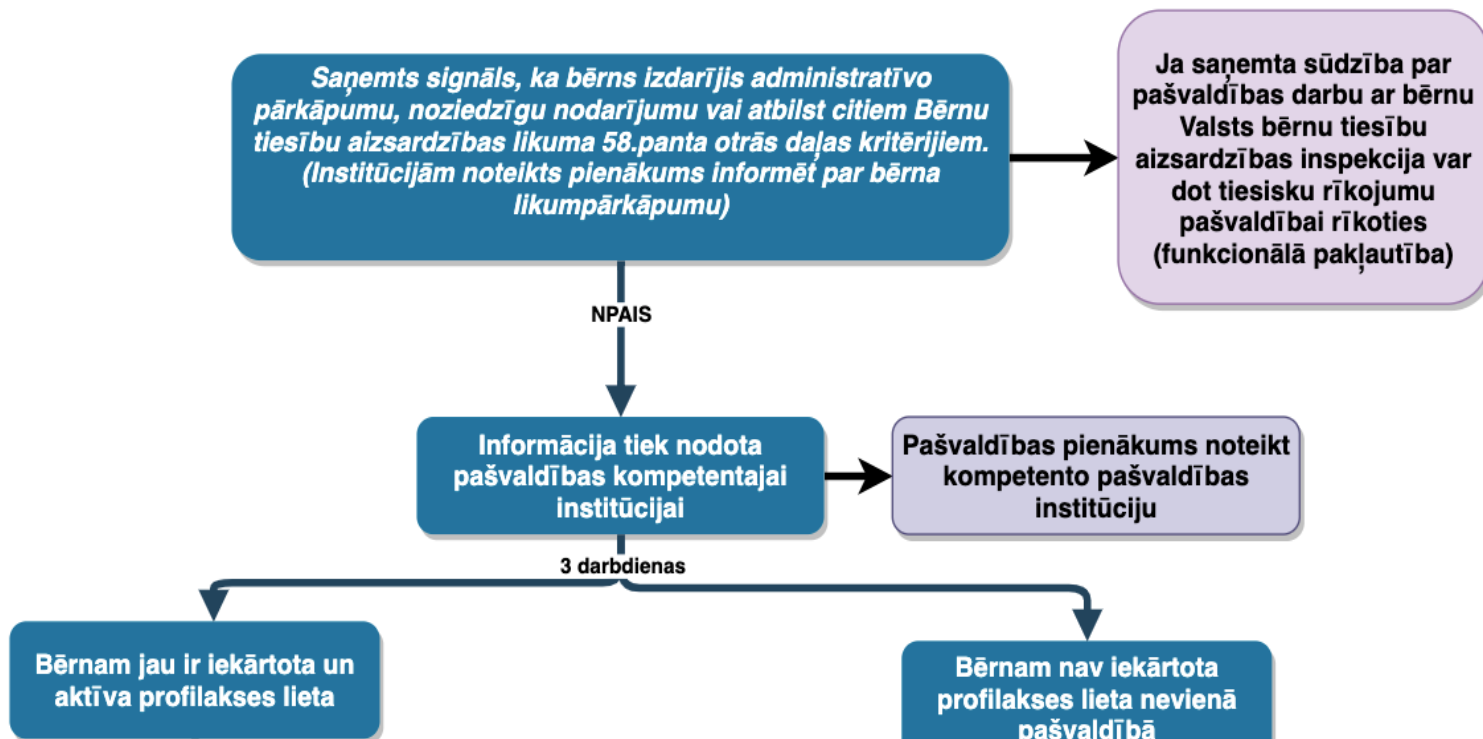
Galvenie jaunā regulējuma pamatprincipi:

- ❖ Pilnveidots pašvaldību sadarbības modelis, nosakot atbildīgo un līdzatbildīgo pašvaldību par bērna profilakses lietu, kas palīdzēs efektīvāk strādāt ar bērnu neatkarīgi no viņa atrašanās vietas.
- ❖ Skaidri teritoriālie piekritības jautājumi starp pašvaldībām. Darbs ar bērnu tiek veikts pēc iespējas tuvāk bērnam.
- ❖ Uzlabota informācijas apmaiņa un starpinstitucionālā sadarbība starp valsts un pašvaldību institūcijām.
- ❖ Esošo informācijas sistēmu izmantošanas veicināšana apmainoties ar informāciju par bērnu, tā izdarīto likumpārkāpumu u.c. par bērnu svarīgiem faktiem.
- ❖ Lai nodrošinātu pieņemtā lēmuma juridisko kontroli, tostarp kontroli pār bērnu tiesību ievērošanu, tiktu paredzēta iespēja lēmumu pārsūdzēt.



Tieslietu ministrija

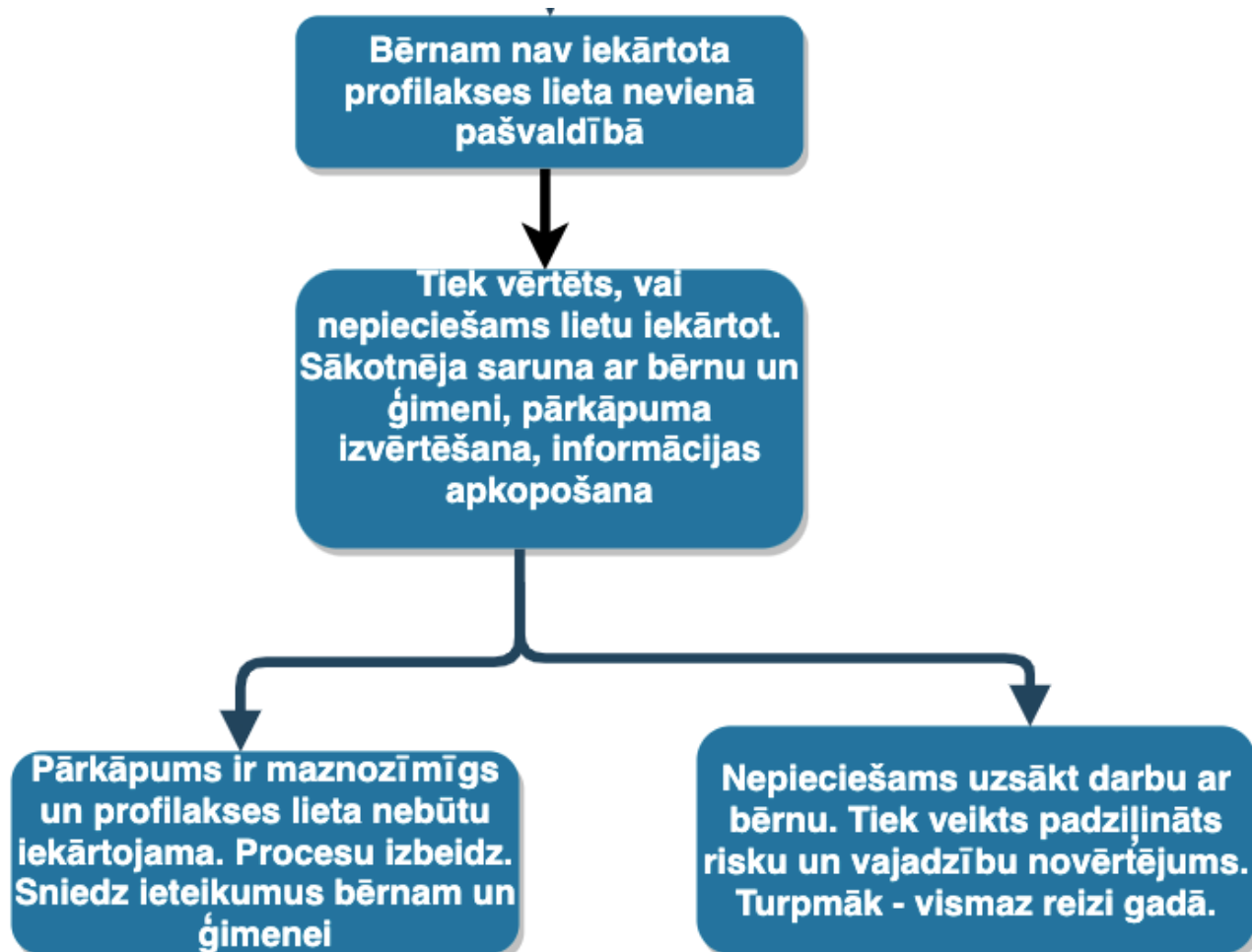
Procesuālā kārtība. Sākotnējais posms





Tieslietu ministrija

Procesuālā kārtība. Bērnam nav iekārtota profilakses lieta pašvaldībā





Tieslietu ministrija

Procesuālā kārtība. Bērnam nav iekārtota profilakses lieta pašvaldībā

Nepieciešams uzsākt darbu ar bērnu. Tiek veikts padziļināts risku un vajadzību novērtējums. Turpmāk - vismaz reizi gadā.



Pieņem lēmumu par nepieciešamību izstrādāt sociālās uzvedības korekcijas programmu un iekārtot lietu, un nosaka programmas termiņu līdz pieciem gadiem.



Iespējama lēmuma pārsūdzība.



Tieslietu ministrija

Procesuālā kārtība. Bērnam nav iekārtota profilakses lieta pašvaldībā

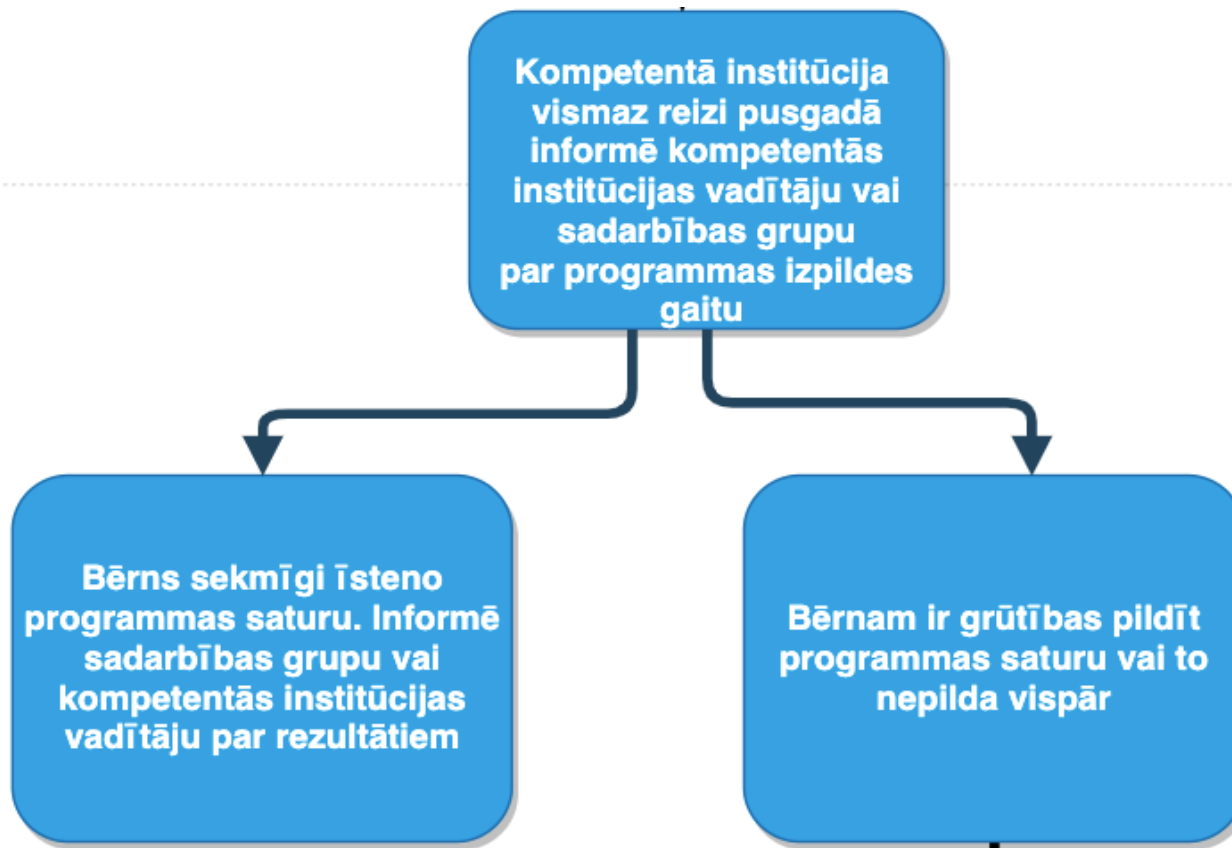
Pieņem lēmumu par
nepieciešamību izstrādāt
sociālās uzvedības korekcijas
programmu un iekārtot lietu,
un nosaka programmas
termiņu līdz pieciem gadiem.

Tiek sastādīta programma
individuāli katram bērnam
(ārpakalpojums vai
pašvaldības programma).
Nepieciešamības gadījumā
sasauc sadarbības grupu



Tieslietu ministrija

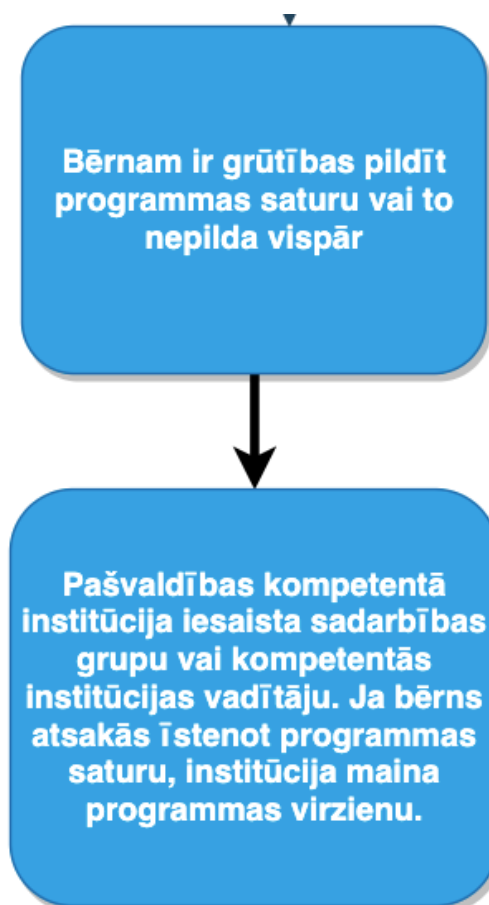
Procesuālā kārtība. Bērnam nav iekārtota profilakses lieta pašvaldībā





Tieslietu ministrija

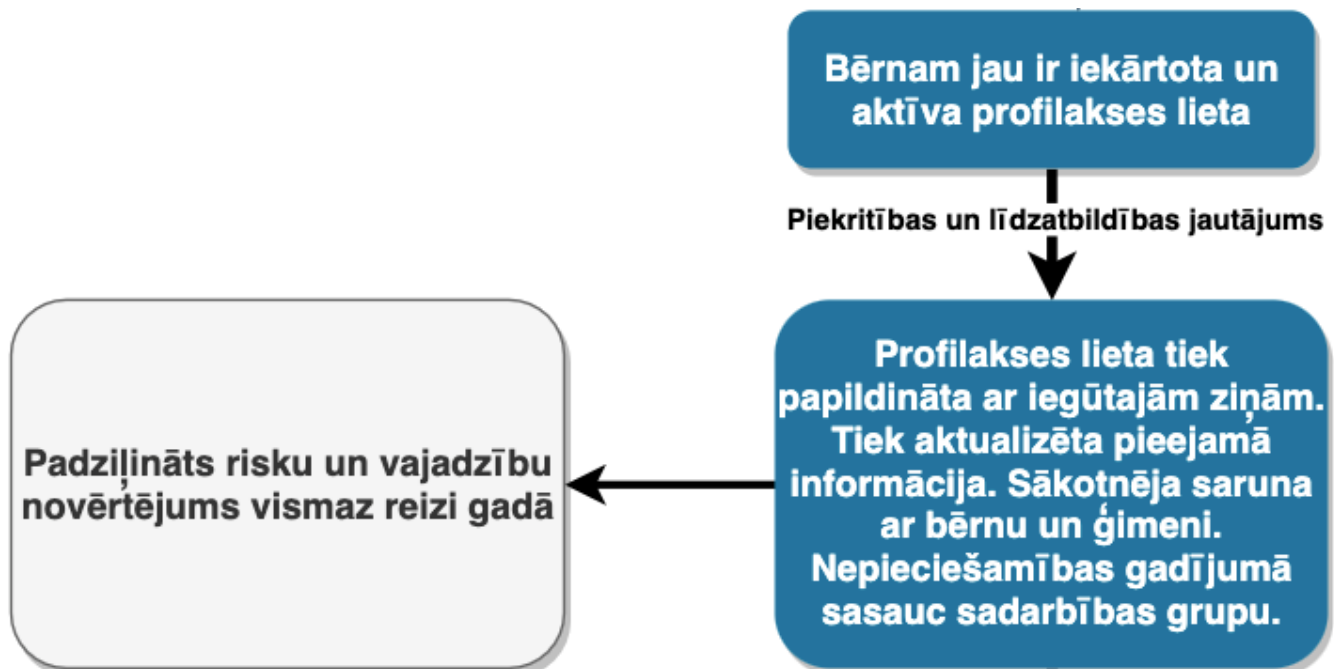
Procesuālā kārtība. Bērnam nav iekārtota profilakses lieta pašvaldībā





Tieslietu ministrija

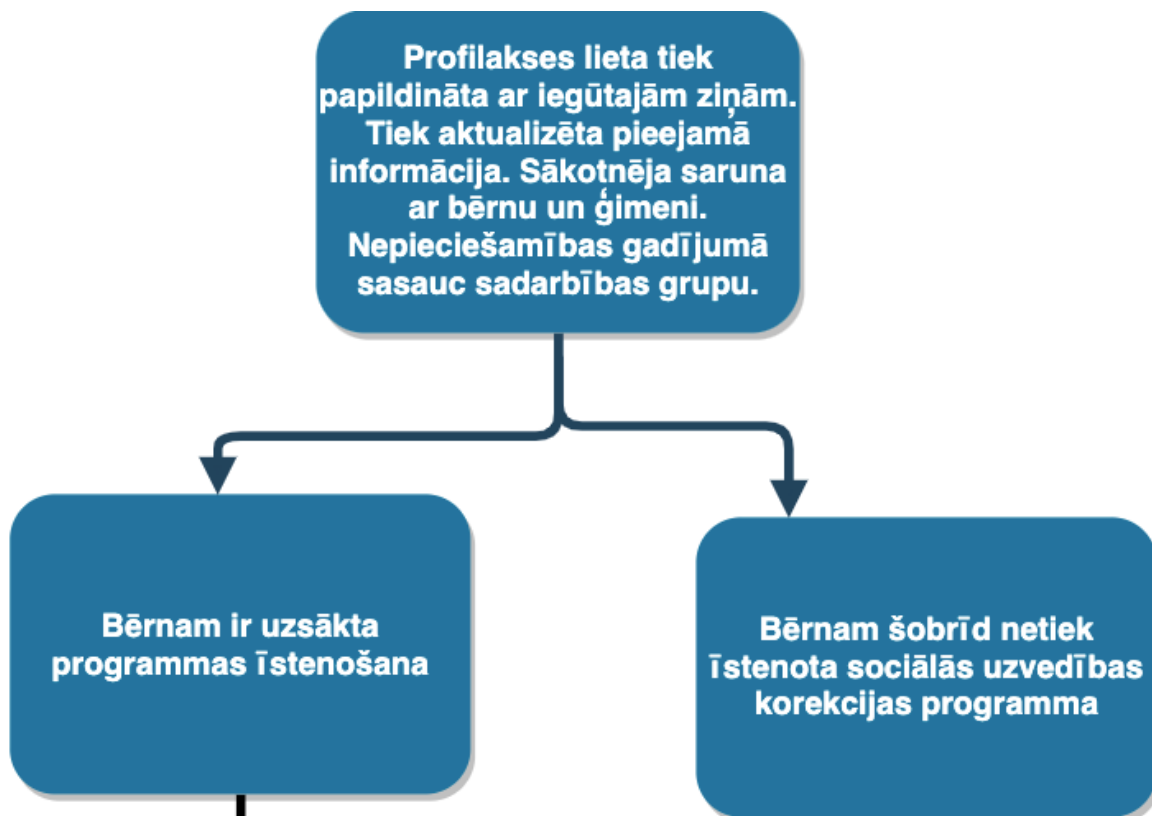
Procesuālā kārtība. Bērnam ir iekārtota profilakses lieta pašvaldībā





Tieslietu ministrija

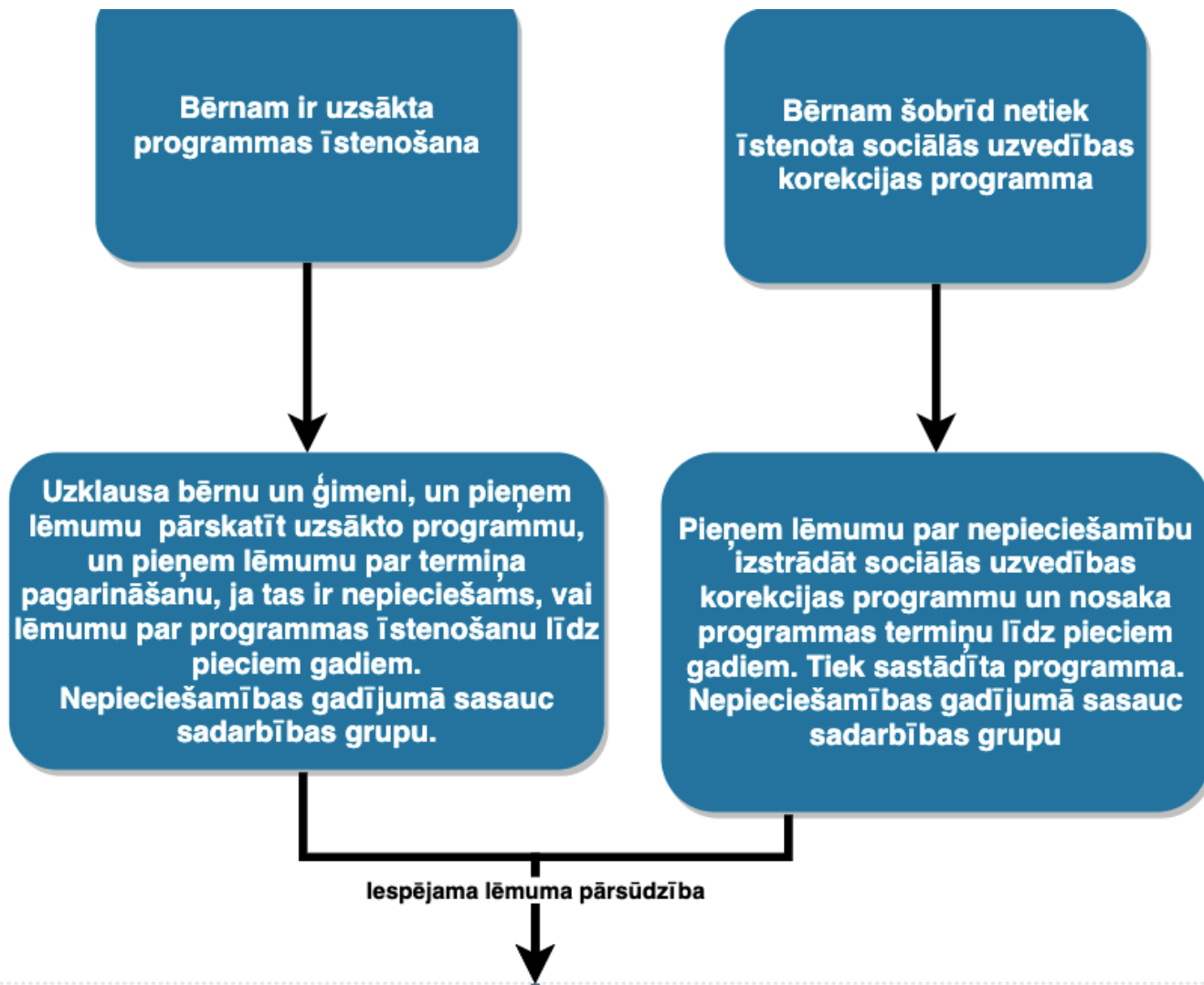
Procesuālā kārtība. Bērnam ir iekārtota profilakses lieta pašvaldībā





Tieslietu ministrija

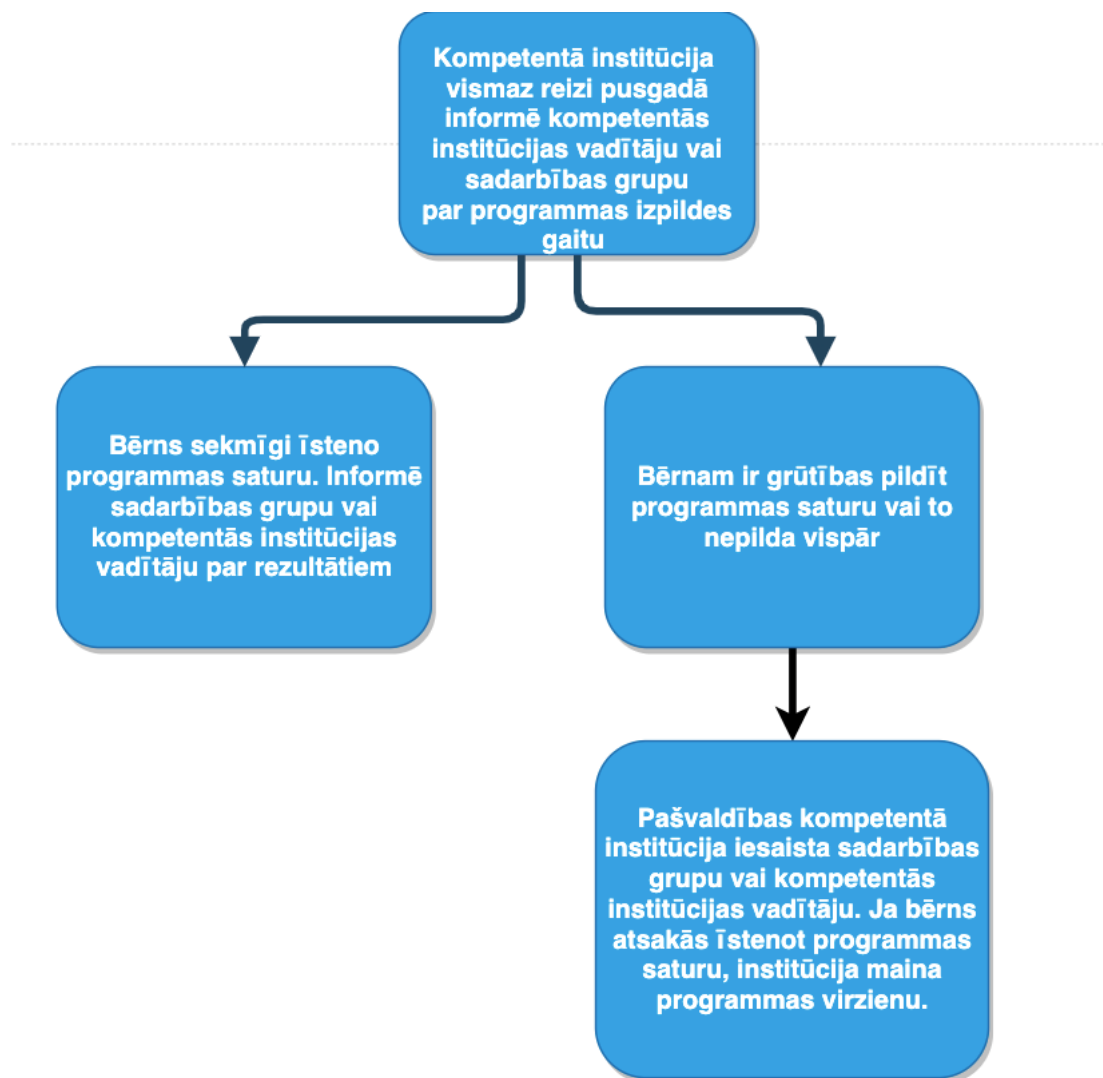
Procesuālā kārtība. Bērnam ir iekārtota profilakses lieta pašvaldībā





Tieslietu ministrija

Procesuālā kārtība. Bērnam ir iekārtota profilakses lieta pašvaldībā





Tieslietu ministrija

Paldies par uzmanību!

Jautājumi, priekšlikumi?